

Sygn. akt I CZ 8/16

POSTANOWIENIE

Dnia 4 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa G. S. i A. S.

przeciwko B. N.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 4 marca 2016 r.,

zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 26 października 2015 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 października 2015 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił skargę kasacyjną pozwanej od wyroku tego Sądu z dnia 6 maja 2015 r., uznając ją za niedopuszczalną z tej przyczyny, że dotyczy sprawy o prawa majątkowe, w której wartość przedmiotu zaskarżenia została oznaczona kwotą 1 zł (art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 k.p.c.).

W zażaleniu na to postanowienie pozwana zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 398² § 1 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez przyjęcie, że sprawa zakończona wyrokiem z dnia 6 maja 2015 r., w której powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy sprzedaży, jest sprawą o prawa majątkowe. Przedmiotem procesu, zdaniem skarżącej, było roszczenie procesowe o ustalenie nieważności umowy, czyli ustalenie nieistnienia praw, jakie miałyby wynikać z tej umowy. Oczekiwania powodów co do rozstrzygnięcia sądu nie były więc nakierowane bezpośrednio na osiągnięcie skutku ekonomicznego, lecz na ustalenie nieistnienia praw wynikających z umowy sprzedaży w celu zamiany, zawartej w formie notarialnej w dniu 6 kwietnia 2001 r. W konkluzji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawą wyróżnienia kategorii praw majątkowych i niemajątkowych jest typowy interes, jaki prawa te realizują. Prawa majątkowe są uwarunkowane obiektywnym interesem ekonomicznym uprawnionego. Na podstawie tego kryterium do praw majątkowych zalicza się prawa rzeczowe, wierzytelności opiewające na świadczenia majątkowe, prawa majątkowe małżeńskie oraz istotną część praw kwalifikowanych jako tzw. własność intelektualna. Z kolei do praw niemajątkowych zalicza się prawa osobiste i prawa rodzinne niemajątkowe, stanowiące element stosunków między małżonkami, krewnymi, przysposobionymi i powinowatymi. Sprawa ma charakter majątkowy, gdy zgłoszone w niej żądanie zmierza do realizacji prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na stosunki majątkowe stron. Sprawami majątkowymi mogą być przy tym nie tylko sprawy o świadczenie, lecz także sprawy o ustalenie albo o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, ponieważ także w tych sprawach orzeczenie może wywierać wpływ na stosunki majątkowe stron. Nie ma zatem istotnego znaczenia

podnoszona przez skarżącą okoliczność, że dochodzi jedynie ustalenia nieistnienia praw, jakie miałyby wynikać z umowy sprzedaży. Żądanie ustalenia nieważności umowy nie jest wprawdzie dochodzeniem uprawnienia polegającego na tym, że oznaczona osoba ma obowiązek wykonać świadczenie na rzecz uprawnionego, a uprawniony może żądać, aby zachowała się ona w ściśle określony sposób, lecz konstatacja ta nie przesądza kwestii zaliczenia sprawy o ustalenie do kategorii spraw o prawa majątkowe lub niemajątkowe. Dla kwalifikacji tej bowiem istotne jest to, czy żądanie ustalenia służy realizacji interesów majątkowych uprawnionego. Nie ulega natomiast wątpliwości, że żądanie ustalenia nieważności umowy sprzedaży z istoty swej ma charakter majątkowy, gdyż wywiera wpływ na stosunki majątkowe stron (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III CZ 118/03, nie publ., z dnia 15 lutego 2006 r., IV CZ 13/06, nie publ. i z dnia 17 listopada 2011 r., III CZ 58/11, nie publ.).

Uszło jednak uwagi Sądu Okręgowego, że oznaczona w niniejszej sprawie kwotą 1 zł wartość przedmiotu zaskarżenia wymagała sprawdzenia z urzędu (art. 398⁴ § 3 w związku z art. 368 § 2 zdanie trzecie i art. 398² § 1 k.p.c.).

W umowie z dnia 6 kwietnia 2001 r. powódka, działając także w imieniu powoda, oświadczyła, że sprzedaje pozwanej za przysłowiową złotówkę oznaczony lokal mieszkalny przy ul. S. w W. wraz z udziałem w prawie użytkownika wieczystego gruntu oraz w częściach budynku i urządzeń, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali, a pozwana oświadczyła, że lokal ten za wymienioną kwotę kupuje i przenosi na powodów wszelkie prawa i roszczenia do oznaczonego lokalu przy ul. Si. w W., w tym prawo do wykupu tego lokalu. Strony oświadczyły, że sprzedaż została dokonana w celu uzyskania przez powodów w zamian za lokal przy ul. S. prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. Si. zajmowanego na podstawie umowy najmu oraz że wartość lokalu mieszkalnego przy ul. S. wynosi kwotę 110 000 zł, a lokalu przy ul. Si. – 100 000 zł.

W sytuacji, w której powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy z dnia 6 kwietnia 2001 r., wartość ich interesu prawnego w żądaniu ustalenia wyrażała się kwotą 110 000 zł, co oznacza, że wartość zaskarżenia kasacyjnego wynosi 110 000 zł.

Zgodnie z art. 398⁴ § 3 k.p.c., w sprawach o prawa majątkowe oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia stanowi wymaganie formalne skargi kasacyjnej, do którego – zgodnie z art. 368 § 2 zdanie trzecie k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. – stosuje się odpowiednio przepisy art. 19 – 24 i 25 § 1 k.p.c. Dyrektywa odpowiedniego stosowania przepisów o wartości przedmiotu sporu nie obejmuje art. 25 § 2 k.p.c. Zachodzą zatem podstawy do przyjęcia, że uzależnienie dopuszczalności skargi kasacyjnej od wartości przedmiotu zaskarżenia przemawia za możliwością sprawdzenia tej wartości na każdym etapie postępowania kasacyjnego.

Z tych względów, przyjmując, że prawidłowo oznaczona wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego przewyższa kwotę 50 000 zł wskazaną art. 398² § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.

